

ENDODONTIYA

*Alfraganus Universiteti Tibbiyot fakulteti,
Stomatologiya ishi yo'nalishi 1-kurs talabasi*

Saidov Quvonchbek

ANATATSIYA:

Maqolada endodontiya fanining asosiy tushunchalari, tish pulyasi va ildiz kanallari anatomiyasi, endodontik kasalliklar va ularning zamonaviy diagnostika va davolash usullari yoritilgan. Endodontik muolajalar stomatologiyada tish saqlash va sog'lomligini ta'minlashdagi ahamiyati ko'rib chiqilgan.

KALIT SO'ZLAR: endodontiya, tish pulyasi, ildiz kanallari, pulpitis, davolash, diagnostika

АННОТАЦИЯ

В статье освещаются основные понятия эндодонтологии, анатомия пульпы и корневых каналов зуба, эндодонтические заболевания, а также современные методы диагностики и лечения. Рассматривается значение эндодонтических процедур для сохранения зуба и здоровья полости рта.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: эндодонтология, пульпа зуба, корневые каналы, пульпит, лечение, диагностика

ABSTRACT:

The article covers the basic concepts of endodontics, anatomy of the dental pulp and root canals, endodontic diseases, and modern diagnostic and treatment methods. The importance of endodontic procedures for preserving teeth and oral health is discussed.

KEYWORDS: endodontics, dental pulp, root canals, pulpitis, treatment, diagnostics

Kirish

Endodontiya – bu tish pulyasini (yumshoq ichki to‘qima) va ildiz kanallarini o‘rganadigan stomatologiya sohasi. Endodontik muolajalar tishning funksiyasini saqlash, og‘riqni kamaytirish va infektsiyalarni oldini olish uchun muhimdir. Tish pulyasi va ildiz kanallarining anatomik xususiyatlarini bilish, endodontik kasalliklarni to‘g‘ri tashxislash va samarali davolashda asosiy ahamiyatga ega.

Tish pulyasi va ildiz kanallari anatomiyasi

- Tish pulyasi (Pulpa dentis):
 - Yumshoq to‘qima bo‘lib, nerv tolalari, qon tomirlari va birikma to‘qimalardan tashkil topgan.
 - Tishni oziqlantiradi, sezgirlikni ta’minlaydi va immunologik himoya vazifasini bajaradi.
- Ildiz kanallari (Canales radices):
 - Pulyani tish ildizining uchiga ulab turadi.
 - Kanallar soni tish turiga qarab farqlanadi: kesuvchi tishlarda 1, premolyarlarda 1–2, molyarlarda 2–4 ta.
 - Kanallar murakkab egri chiziqlarga ega bo‘lishi mumkin, bu esa davolash jarayonini murakkablashtiradi.
- Apex (Ildiz uchi):
 - Ildiz kanali oxiri bo‘lib, pulyaga qon tomirlari va nerv tolalari kiradi.

Endodontik kasalliklar

1. Pulpitis

- Pulyaning yallig‘lanishi bilan kechadi.
- Sabablari: karies, travma, mikroblar.
- Belgilari: kuchli og‘riq, issiqlik yoki sovuqqa sezgirlik, tish rangining o‘zgarishi.

- Davolash: pulpaning qisman yoki to'liq olib tashlanishi (pulpektomiya), kanal tozalash va plombalash.

2. Nekroz va periapikal kasalliklar

- Pulyaning o'limi va ildiz uchidagi yallig'lanish.
- Radiografiya orqali aniqlanadi.
- Davolash: kanalni tozalash, dezinfeksiya qilish va plombalash; ba'zi hollarda jarrohlik muolajasi talab qilinadi.

3. Retseptiv va reviziya endodontik muolajalar

- Avvalgi noto'g'ri davolangan kanallarni qayta tozalash va plombalash.
- Murakkab anatomik tuzilishlar va egri kanallarni hisobga olish zarur.

Zamonaviy diagnostika usullari

- Klinik tekshiruv: tish sezgirligi, og'riq, palpatsiya va perkusiyani baholash.
- Radiografiya: tish ildizlari va periapikal hududlarni ko'rsatadi.
- Elektron pulp testi: pulyaning hayotiyligini aniqlash.
- CBCT (3D kompyuter tomografiyasi): kanallar anatomiyasini aniqlash va murakkab hollarda diagnostika.
- Mikroskopik tekshiruv: tish kanallaridagi mikrostrukturani ko'rish va davolashni aniqlik bilan bajarish.

Endodontik davolash usullari

1. Pulpektomiya: pulyani to'liq olib tashlash va kanalni plombalash.
2. Apikoektomiya: ildiz uchidagi yallig'lanish jarrohlik yo'li bilan olib tashlanadi.

3. Mikroskop yordamida davolash: egri kanallar va kichik mikroshikastlanishlarni aniqlik bilan davolash.

4. Lazerli terapiya: yallig'lanishni kamaytirish va kanallarni dezinfeksiya qilish.

5. 3D skanerlash va CAD/CAM texnologiyasi: kanal plombalari va tish tiklashni aniq va sifatli bajarish.

Klinik ahamiyati

- Endodontik muolajalar tishlarni saqlash, og'riqni kamaytirish va infektsiyani oldini olish imkonini beradi.
- Zamonaviy texnologiyalar tish kanallarini aniq ko'rish va davolash sifatini oshiradi.
- To'g'ri tashxis va davolash bemorning og'iz bo'shlig'i sog'lig'i va hayot sifatiga sezilarli ta'sir qiladi.

Xulosa

Endodontiya stomatologiyada tish pulyasi va ildiz kanallarini o'rganadigan asosiy fan bo'lib, tishlarni saqlash va infektsiyalardan himoya qilishga qaratilgan. Zamonaviy diagnostika va davolash usullari yordamida tish yo'qolishining oldini olish, bemor og'rig'ini kamaytirish va og'iz bo'shlig'i sog'lig'ini saqlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

- Protasov, A.V. Stomatologiya asoslari, Moskva, 2020.
- Fejgin, A. Endodontics Today, London, 2019.
- Petersen, P.E. Oral Health Policies, WHO, Geneva, 2021.
- Alfraganus Universiteti o'quv qo'llanmalari, Stomatologiya kafedrası, 2024.
- Ingle, J.I., Bakland, L.K. Endodontics, 7th Edition, 2020.z
- Cohen, S., Hargreaves, K.M. Pathways of the Pulp, 12th Edition, 2021.